

ZAMONAVIY O‘ZBEK HIKOYACHILIGIDA AYOL OBRAZI POETIKASINING BADIY-ESTETIK TALQINI

Kamola Egamberdiyeva,

filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Namangan davlat universiteti doktoranti, dotsent v.b.

Annotatsiya. Ushbu maqolada hikoya janrining nazariy-poetik xususiyatlari, uning badiiy mezonlari hamda zamonaviy o‘zbek hikoyachiligida ayol obrazi talqinining o‘ziga xos jihatlari tahlil etilgan. Hikoya janrining lakonizm, xarakter yaratish, zamon va makon, syujet qurilishi singari poetik unsurlari ilmiy-nazariy qarashlar asosida yoritilgan. Shuningdek, mustaqillik davri hikoyachiligida ayol ruhiyati, ichki kechinmalari va ma‘naviy-ruhiy dunyosining badiiy ifodalanish tamoyillari zamonaviy adibalar ijodi misolida tadqiq qilingan. Tadqiqot natijasida ayol obrazi zamonaviy hikoyachilikda nafaqat ijtimoiy, balki falsafiy-estetik mazmun kasb etayotganligi asoslangan.

Kalit so‘zlar: Hikoya janri, poetika, ayol obrazi, ayol ruhiyati, badiiy talqin, xarakter poetikasi, zamonaviy hikoyachilik, psixologizm, syujet, lakonizm.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретико-поэтические особенности жанра рассказа, его художественные критерии, а также своеобразие интерпретации женского образа в современной узбекской новеллистике. На основе научно-теоретических взглядов освещаются такие поэтические элементы жанра рассказа, как лаконизм, создание характера, категория времени и пространства, построение сюжета. Также на примере творчества современных писательниц исследуются принципы художественного выражения женской психологии, внутренних переживаний и духовного мира в новеллистике периода независимости. В результате исследования обосновано, что женский образ в современной новеллистике приобретает не только социальное, но и философско-эстетическое содержание.

Ключевые слова: Жанр рассказа, поэтика, женский образ, женская психология, художественная интерпретация, поэтика характера, современная новеллика, психологизм, сюжет, лаконизм.

Abstract. This article analyzes the theoretical and poetic features of the short story genre, its artistic criteria, and the specific aspects of interpreting the female image in modern Uzbek short story writing. Such poetic elements of the short story as laconic expression, character creation, time and space, and plot construction are examined on the basis of scholarly and theoretical approaches. In addition, the principles of artistic representation of women's psychology, inner experiences, and spiritual world in the short stories of the independence period are studied through the works of contemporary women writers. The research substantiates that the female image in modern short story writing acquires not only social but also philosophical and aesthetic significance.

Keywords: Short story genre, poetics, female image, women's psychology, artistic interpretation, character poetics, modern short story writing, psychologism, plot, laconicism.

Kirish. Zamonaviy o‘zbek adabiyotida ko‘p yillar mobaynida davom etib kelayotgan bir qancha qahramonlar mavjud, adibalar o‘z hikoyalarida ayollar olamini inson hayoti bilan bog‘lab, ular orqali chuqur falsafiy fikrlarini ifoda etganlar va ularni tasvirlashda nihoyatda nozik badiiy did va ramziylikka tayanib boradilar. Shuningdek, asosan, ular ayol tabiatidan tashqari uning ruhiyati, ichki olami, ijtimoiy va faslafiyl g‘oyalarni hamda davr muammolarini aks ettirishda muhim ahamiyat kasb etib kelmoqda. Hikoyanavislar odatda o‘z hikoyasida ayol tabiatidagi o‘ziga xosliklardan xususan, ayol borlig‘i, erkaklarda ucharamaydigan xarakteri, ruhiy olami va taqdir bitigidagi evrilishi

tavirlaridan o‘rinli foydalanadi. Bu tasvirlar orqali har bir davrlarda ayollarning dardini yoki holatlarini ifodalab berishi osonroq kechgan. Ayrim hikoyanavislar ayol taqdiridan ta’sirlanib, o‘z hikoyalarida ayol ruhiyatini ochib beruvchi tasvirlardan foydalanishgan.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy o‘zbek hikoyachiligida ayollar tasviri, xususan, ayol qismati qadimdan badiiy obraz yaratish, ruhiy holatni ifodalash va falsafiy mushohadalarni ifodalashda muhim vosita bo‘lib kelgan. Zamonaviy adabiyotda ayol ko‘pincha hayotning muayyan bosqichi, insonning pirovard yo‘li, vaqtning o‘tkinchiligi ramzi sifatida talqin qilingan. Salomat Vafo, Zulfiya Qurolboy qizi, Jamila Ergasheva, Lobar Rustamova, Ma‘mura Zohidova, Tillaniso, Nodirabegim Ibroximova, Raxshona Axmedova singari ijodkorlarning hikoyalarida ayol obrazlari ruhiy kechinmalar, qismatning bitigi va hayot falsafasi bilan uyg‘un holda yoritiladi.

XXI asr o‘zbek hikoyachiligida ayol obraziga murojaat qilish an’anasi davom ettirildi. Ayol adibalar ijodida ayol ruhiyati, kechinalari mavzusi muallifning o‘z davridan kelib chiqqan ruhiy iztiroblari, tashvishlari va umidlarini ifodalashga xizmat qildi. Ayniqsa, Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalarida ayol obrazlari ruhiy tushkunlik, armon va ichki iztiroblar bilan bog‘lanadi.

Mustaqillik davri hikoyalarida esa ayol tasviri qahramonning falsafiy mushohadalari, ruhiy o‘zgarishlari va shaxsiy kechinmalarini ifodalashda yangicha badiiy mazmun kasb etdi. Tillaniso, Nodirabegim Ibroximova, Raxshona Axmedova kabi hikoyanavislarning asarlarida ayol qismati va ruhiyatining badiiy talqini insonning ichki dunyosi, ijtimoiy-milliy ruhiy kechinmalari bilan uyg‘unlashadi. Adabiyotlarda ayol tasvirining ko‘p qirraligi, uni ruhiyati bilan bog‘lash o‘zbek hikoyachiligining asosiy estetik xususiyatlaridan biri sifatida tadqiqotchilar tomonidan qayd etilgan. Bunda ayol qismati orqali uning ruhiy olami, falsafiy qarashlari, hayotiy izlanishlari badiiy obraz darajasiga ko‘tarilganini kuzatish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda adabiyotshunoslikning qiyosiy-tipologik, struktur-semantik, poetik tahlil metodlari asosiy yondashuv sifatida qo‘llanadi. Qiyosiy-tipologik tahlil orqali zamonaviy o‘zbek hikoyachiligida ayol obrazining talqini qiyoslanadi, turli ayol hikoyanavislarda bu obrazning ruhiy-falsafiy mazmun kasb etishi ochib beriladi. Struktur-semantik metod yordamida ayol tasvirining badiiy vositalar (epitet, metafora, ramz, peyzaj) orqali ifodalanishi, ularning mazmuniy qatlamlari hamda qahramon ruhiyati bilan bog‘liqligi tadqiq qilinadi. Poetik tahlil metodologiyasi asosida esa ayol obrazining badiiy-estetik vazifasi, uning qahramon kayfiyati va ruhiy kechinmalarini ifodalashdagi o‘rni yoritiladi. Zaruratga ko‘ra, intertekstual tahlil yondashuvi ham qo‘llanib, ayol tasvirining jahon hikoyachiligidagi o‘xshash talqinlari bilan qiyosiy o‘rganilishi mumkin.

Metodologik yondashuvlar uyg‘unligi ayol obrazining zamonaviy o‘zbek hikoyachiligidagi o‘rni, uning qahramon ruhiy olamidagi badiiy ifodasini yanada mukammal tahlil qilish imkonini beradi.

Tahlillar va natijalar. Agar jurnal Scopus/OAK talabi bo'lsa, inglizcha abstractni akademikroq (IMRAD usulida) ham kuchaytirib bera olaman.

Agar jurnal talabi bo'yicha annotatsiyani dolzarblik–metod–natija–xulosa shaklida kerak bo'lsa, o'sha formatda ham tayyorlab bera olaman. Ma'lumki, hikoyaning hajmi nisbatan cheklanganligi spetsifik belgi sanalardi. Ammo “Bulut to'sgan oy” kabi salkam oltmish betlik hikoyalar borligi bu belgini yo'qqa chiqardi deyish mumkin. Umumlashtirib aytganda, hikoyaga xos belgilar sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

- hikoya birgina voqea asosida quriladi;
- hikoyada xarakter bir yoki bir necha epizod orqali namoyon etiladi;
- xarakterlar tayyor holda beriladi;
- xarakterning birgina darajasi ko'rsatiladi;
- xarakterning hikoyaga kirguncha bo'lgan va hikoya tugagandan so'nggi holati o'quvchiga noma'lum qoladi;
- hikoyada personajlar soni cheklangan bo'ladi.

Hikoya janridagi asarlar haqida V.Belinskiy, M. Qo'shjonov, U.Normatov, A.Rasulov, T.Boboyev, Q.Yo'ldoshev, U.Jo'raqulov, X.Do'stmuhammad, D.Xoldorov singari ko'plab adabiyotshunoslar fikr bildirganlar. V. G. Belinskiy hikoyaning xususiyati haqida: “...bu kishilik taqdirining poyonsiz poemasidan bir epizoddir. ...asarlar davomida unutish mumkin bo'lmagan hayot haqiqatini o'zida mujassamlashtirgan bo'ladi; hikoya ana shunday voqea va hodisani tanlab oladi va o'zining tor ramkasida ifoda etadi...” [15.470-471]

Hikoyada ijtimoiy va ma'naviy hayotning turli-tuman masalalari ko'tarilishi mumkin, ammo roman va qissalardagidek keng ko'lamda tasvir etilmaydi. Ba'zan hikoya uchun manba qilib olingan biror ijtimoiy hodisa tasviridan katta umumlashmalar chiqarish, muayyan davr hayot tarzini keng miqyosda gavdalantirish imkoniyati tug'iladi. Unda mazmun va hajmiga ko'ra asarni janr jihatdan farqlash qiyin bo'lib qoladi (Sh.Xolmirzayevning “Bulut to'sgan oy” hikoyasi).

Tarixiy va nazariy poetikaga doir tadqiqotlarda, monografiya, terminologik lug'atlar, darslik hamda o'quv qo'llanmalarda hikoya janri turli rakurslarda o'rganib, ilmiy-adabiy jihatdan talqin etib kelinadi. Shunga ko'ra, ushbu janrga xos poetik kanonlar (belgi va mezonlar) mukammal darajada ishlab chiqilgan. Aytish mumkinki, bugungi maktab o'quvchisi ham hikoya janrining muayyan belgilaridan xabardor. Lekin, shunga qaramasdan, nazariy adabiyotshunoslik, hech qachon, bu janr xususida so'nggi xulosani ayta olmaydiki, bu ham hikoyaning doimiy harakatdagi, murakkab estetik hodisa ekanidan dalolatdir...” [14.5]

Hikoyada “lakonizm” degan tushuncha bor. Lakonizm bu – tasvir mezoni. Hikoyada tasvirlash mezoni xuddi hajm kabi chegaralangan bo'ladi. Roman va qissadagidek hikoyada qisqartma epizod va chekinishlar bo'lmaydi, tasvir mezoni yetakchi o'rinda turadi. Ayni paytda hikoya nima, uning badiiy mezonlarini belgilovchi elementlar nimada

ko‘rinadi? Hikoyada muallif, zamon va makon hamda obrazlar tizimi, syujet liniyasi qay tartibda bo‘ladi? “Hikoya, — deb ta’kidlaydi Jek London, — bu hayotning yakunlangan epizodi: kayfiyat, vaziyat, harakat birligi” [15.471].

Xulio Kortasar urugvaylik yozuvchi Orasio Kirogadan olgan saboqlarini o‘zining “Qisqa hikoya va uning hududida”[16] deb nomlangan maqolasida hikoya konsepsiyasini adabiy janr sifatida tahlil qilib, o‘z ijodiy uslubini bayon qilarkan, Kiroganing hikoya yozish san’ati sirlari haqidagi ushbu maslahatlarini samimiyat bilan yodga oladi: “Shunday hikoya qilginki, go‘yo bu hikoya o‘zing yaratgan adabiy personajlarning mo‘jazgina davrasi uchun qiziqarli bo‘lsin. Bu personajlardan biri o‘zing bo‘lishing ham mumkin. Faqat shundagina yozgan hikoyang hayotiy chiqadi...” “...Kortasarning ko‘pgina hikoyalari birinchi shaxs tomonidan yoziladi, ammo yozuvchi hikoyada paydo bo‘lgan vaziyatga hukmfarmonlik qilmaydi, uni izohlab bermaydi.

Tadqiqotchi M. Ahmedova Kortasar asarlarini yozayotganda, instinktiv tarzda yaratuvchi bo‘lishga harakat qilmasligini qayd etar ekan, adibning: “Istaymanki, hikoya o‘zining mustaqil hayotiga ega bo‘lsin, o‘quvchi esa o‘z-o‘zidan tug‘ilgan, o‘zining ichidagi, hattoki o‘z-o‘zidan paydo bo‘lgan nimadir, qandaydir tuyg‘uni his qila olsin...”[17.25-27] - degan fikrlarini keltiradi. Hikoya janrida zamon tushunchasi muhim. XX asr boshidan to hozirgi davrgacha qalam tebratgan va tebratayotgan Abdulla Qodiriy, G‘afur G‘ulom, Oybek, Abdulla Qahhor, Said Ahmad, Shukur Xolmirzaev, Xayriddin Sulton, Erkin A‘zam, Nazar Eshonqul, Salomat Vafo, Abduqayum Yo‘ldosh, Luqmon Bo‘rixon, Sobir O‘nar, Zulfiya Qurolboy qizi, Ulug‘bek Hamdam, Jamila Ergasheva, Lobar Rustamova, Shahodat Isaxonova, Ma‘mura Zohidova, Tillaniso, Nodirabegim Ibroximova, Raxshona Ahmedova kabi yozuvchilarning hikoya uslublari bir-biridan jiddiy farq qiladi. Sovet davri hikoyachiligida ayol mehnati ulug‘langan asarlar yaratishga e‘tibor kuchaygan bo‘lsa, o‘tgan asrning yetmishinchi yillaridan ayolning o‘zi asar bosh g‘oyasini tashkil eta boshladi. Bugungi kun hikoyachiligi esa falsafa va psixologiya bilan uyg‘un holda, ayol taqdiri, ruhiyati, uning botiniy dunyosini tahlil etish avj oldi: “...Mening tasavvurimdagi hikoya nainki davr, ijtimoiy muhit, millat, adabiy doira, mualliflarning almashinuvi bilan, balki muayyan ijodkorda yosh, ruhiyat, kayfiyatning o‘zgarishi bilan ham tamomila boshqacha shakliy-mazmuniy mohiyat kasb etishi mumkin. Shu ma’noda biz hikoya janri haqida so‘z yuritayotganda uning originalligi ostida o‘tmish, tarixiyligi ostida kelajak namoyon bo‘lishi mumkinligini nazarda tutishimiz lozim...” [14.5]

Avlodlar almashgan sayin ijtimoiy muhit ham o‘zgarib boradi. Bu, avvalo, badiiy tafakkurda aks etadi. Har bir badiiyat namunasida o‘sha davr ruhi sezilishi tabiiy: ayol dardi, muammolari, kayfiyati, jamiyatni qiynayotgan abadiy muammolar... Bitiktoshlardan to hozirda yaratilayotgan hikoyalarda zamon farqi turli xil. Birgina sovet davrida shu tuzumga ishonib, kommunizm quramiz degan g‘oya singdirilgan hikoyalar ko‘plab yaratilgan bo‘lsa, 80-yillarga borib Nazar Eshonqul: “Maymun yetaklagan odam” kabi bu davrga ishonch so‘na boshlagan kayfiyatdagi asarlar vujudga keldi.

Ayol va ilohiyot, ayol va olam, ayol va tabiat, ayol va o'tmish, ayol va kelajakaro ma'naviy, ma'rifiy, psixologik, maishiy, ijtimoiy, iqtisodiy munosabatlar, umuman, badiiy asarning, xususan, hikoya janrining tug'ilishi uchun asosiy omillardir. Ayoldagi aytish va tinglash ehtiyoji mavjud ekan, hikoya ham yashayveradi. Agar mana shu ehtiyoj bo'lmaganida adabiyotning o'zi ham bo'lmas edi. Adabiyotdan ham kengroq, avvalroq, yuksakroq mezonlar bilan yondashadigan bo'lsak, hikoya janrining paydo bo'lishi, spetsifikasi, ma'naviy-ma'rifiy, badiiy-psixologik funksiyasi eng qadimgi zamonlarga, hatto insoniyat hayotining ibtidosiga borib taqaladi. Shu ma'noda ilk hikoya tushunchasi xronotopi (makon-zamoni) Odam ato va momo Havo zamonidan ham olisroqqa ketadi.

Hikoya janri barcha adabiy janrlarning sinkretik shakli sifatida lirika, drama hamda eposga xos elementlarni sintez qilishi bilan birga, yuzaki qaraganda noadabiy, ammo mohiyat e'tibori bilan umuminsoniy, demakki, adabiy, falsafiy, ilohiy elementlarga boy ekanligi ham yuqoridagi fikrimizni quvvatlaydi.

Har qanday hikoya qachon yaratilgani, qaysi zamoni aks ettirishi, qaysi millatga taalluqli bo'lishidan qat'iy nazar yuksak badiiy saviyaga ega bo'lsagina adabiyotning haqiqiy namunasi hisoblanadi. Aynan shunday asarlarda poetik ko'lam, umumbashariy qamrov, yuksak axloqqa doir muammolar aks etadi. "Aynan shu kabi asarlar buyuklikda soddalikni, o'tmishda kelajakni, kelajakda kechmishni, nafratda muhabbatni, o'limda hayotni, iztirobda lazzatni ifoda etadi..."[14.8]

Milliy adabiyotimizda mustaqillik davriga kelib aksariyat hikoyalarda fikrlayotgan ayollar bosh qahramonga aylandi. Hech kimga o'xshamagan, noodatiy, betakrorligi tufayli ko'ngilsizliklarga duchor bo'lib yuruvchi, ammo shu bilan birga el qatori ayollar obrazini Gulnoza Ernazarova, Zulfiya Qurolboy qizi, Salomat Vafo, Jamila Ergasheva, Shahodat Isaxonova, Dilfuza Qo'ziyeva, Lobar Rustamova, Ma'mura Zohidova, Tillaniso, Nodirabegim Ibroximova, Raxshona Ahmedova kabilar ijodida yaqqol kuzatish mumkin.

XX asr boshidan to hozirgacha yaratilgan hikoyalarni o'rganganimizda, so'nggi yillardagi yaratilgan asarlarda ko'proq qahramon ruhiyati orqali uning xarakterini ochib berish kuchaydi.

Jahon miqyosida keyingi davrlarda yaratilayotgan badiiy asarlarda ayol ichki dunyosini yoritishga intilish kuchayib borayotganini yaqqol seziladi. Ayol dunyoqarashi va tabiatining shakllanishi faqat jamiyat va siyosatninggina mahsuli emas, balki ulardan ham ustun turuvchi o'zgacha bir sirli omillar ham borligi tobora ayon bo'lib bormoqda.

O'tgan asrning 80-yillaridan boshlab o'zbek adabiyotida ham bu tamoyil ko'zga tashlana boshladi. Jumladan: "...Insoniyat tarixidagi inson erki bilan bog'liq o'zgarishlar dastavval san'at asarlarida namoyon bo'ladi. Istiqlol sharofati bilan boshlangan yangilanishlar o'zbek badiiy adabiyotida ham yuz ocha boshladi. Bu holat, ayniqsa, noan'anaviy uslubda, voqelikni yangicha badiiy talqin etishda, shu bilan birga shakliy o'zgarishlarda ham ko'zga tashlanadi. ...Bu asarlar badiiy adabiyotda yangicha tafakkur yuritish, inson fikrlashi bilan xarakterlanadi..."[7.55-58]"

Tadqiqotimiz obyektlaridan biri bo'lgan Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalarida bosh qahramon asosan ayol kishi bo'ladi. Adiba ayol tabiatidan kelib chiqib ijod qiladi. Ko'p hollarda, yashagan davri, muhit tasviri ham aynan ayollarga xos tutum, tafakkurga bo'ysungan bo'ladi. Zulfiya Qurolboy qizi o'z qarashini hikoyalariga majburlab singdirmaydi, har bir qahramon o'z xarakteri xususiyatidan kelib chiqqan holda xatti-harakat qildiriladi. Adiba asarlaridagi tasvir mahorati o'quvchi e'tiborini tortmay qo'ymaydi. Bu mahorat har bir voqea va personajga hikoyada faqat zaruriy joyni berish, bayonda ezmalikka yo'l qo'ymaslik, syujetning yetarli sur'atda rivojlanishiga harakat qilishda namoyon bo'ladi.

Maqolada ko'rib o'tilgan qator olimlarning ayol ruhiyati tasviriga oid fikr, qarashlari va ilgari surgan g'oyalarini xronologik tartibga ko'ra tizimlashtirsak, badiiy adabiyotda yangicha ayol qismati va ruhiyati tasviri tarixiy-tadrijiy bosqichlarini bosib o'tdi deb hisoblash mumkin: Islom davrida o'zbek adabiyotida ayol komil inson tushunchasi asosida shakllandi va rivojlandi. Bunda ayol haqqa, xudoga yetishishi va unga qo'shilib ketishiga urg'u berildi. KIX asr oxiri - XX asr boshlarida boshlangan yangicha qarash va xalq hayotidagi o'zgarishlar badiiy adabiyotdagi ayol va uning tasviri ham yangicha bo'lishiga omil bo'ldi. Endi ayol avvalgidek o'ta subyektiv yoki hammasini Yaratgandan kutish kerak degan aqidadagi kishi emas, balki ijtimoiylashgan, o'z muammosi va qiziqishlariga javob izlashga urinayotgan ayol sifatida bo'y ko'rsata boshladi. Zamonaviy o'zbek hikoyachiligida ayol qismati, ruhiyati tasvirining tadrijiy taraqqiyoti bosqichlari quyidagicha: bozor ayollari, tafakkur ayollari, o'zga olam ayollari, g'ayritabiiy xususiyatga ega ayollar, ezgu va yovuz niyatli ayollar.

Maqolada qo'yilgan ilmiy muammo yuzasidan mulohazalarimiz yakunida shuni qayd etamizki, "ayol qismati, uning ruhiyati" uzoq tarixiy asoslarga ega. Har bir davr uni o'zgartiradi, bu esa ma'lum ijtimoiy-iqtisodiy asoslar, omillar ta'sirida yuz beradi va badiiy adabiyotda o'ziga xos izini qoldiradi. Ana shu "iz" badiiy adabiyotdagi ayol qismati, ruhiyati konseptining yuqorida keltirilgan xronologik tartibdagi taraqqiyot bosqichlari shakli sifatida olinishi kerak.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ayol botini, uning borlig'i, qismati va ruhiy holatini qalamga olinishi milliy tafakkurda hech bir ijodkorni, ayniqsa, ayol hikoyanavislarni befarq qoldirmagan. Markaziy g'oyasi va qahramonlari ayolni tashkil etgan badiiy asarlar esa bugungi kundagi tadqiqotlarga zamin bo'lmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Adabiyot nazariyasi. I jild. – Toshkent: Fan, 1978. – 416 b.
2. Adabiyot nazariyasi. Ikki jildlik. Adabiy-tarixiy jarayon. II jild.–Toshkent: Fan, 1979. II jild. – 249 b.
3. Adabiy turlar va janrlar. Uch tomlik. 1-tom.–Toshkent:Fan, 1991. – 382 b.
4. Adabiy tur va janrlar (tarixi va nazariyasiga oid). 2-jild. Lirik. – Toshkent: Fan, 1992. – 248 b.
5. Rahimjonov N. Bugunning qahramoni kim. O'zbek adabiy tanqidi. - Toshkent: Turon-Iqbol. 2011. - B. 291

6. Ulug'ov A. Qalb qandili. Adabiy-tanqidiy maqolalar. Adabiy portret. Adabiy-tanqidiy ocherk. - Toshkent: Akademiashr, 2013. - B.222-223
7. Xolbekov M. XX asr modern adabiyoti manzaralari: maqolalar to'plami. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2014. - B. 3 67.
8. Jon Golsuorsi. Olti adibning qiyofasiga chizgilar / Jahon adiblari adabiyot haqida. - Toshkent: Sharq, 2004. - B. 46.
9. Rahimov A. O'zbek romani poetikasi (syujet va konflikt). Filol. fan. dok. ... diss. avtorefer -. Toshkent:1994. -B.
10. Hoshimov O'. Daftar hoshiyasidagi bitiklar. -T.: Sharq nashriyot-matba aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. 2008. 179 b.
11. Izzat Sulton. Adabiyot nazariyasi. -T.: O'qituvchi, 1980. -B. 193
12. Солижонов Й. Ҳақиқатнинг синчков кўзлари. - Тошкент: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси, 2009. - 228 б
13. Qurolboy qizi Z. Qadimiy qo'shiq. - Toshkent: O'zbekiston, 2012. -B. 345-350.
14. Jo'raqulov U. Ummon sog'inchi. So'z boshi. XX asr jahon hikoyasi. -T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2009. - B. 8.
15. Boboyev T. Adabiyotshunoslik asoslari. T.: -2002-y. -471 b.
16. J. Cortazar. El ultimo round. Mexiko. Siglo XXI, 1970.
17. Ahmedova. M. Xulio Kortasar: XX asr ma'naviy hayotidan bir lavha // Jahon adabiyoti. -T., 2009, № 11. -B. 25-27.

